

EU-Ukraine trade liberalization have been taking place on asymmetric basis. By the end of transition period in 2026, Ukraine will keep higher level of tariff protection in trade in certain agricultural goods.

The dynamics and structure of EU-Ukraine trade in goods and services are analyzed. The author emphasizes that despite the growth in bilateral trade flows in 2016, Ukrainian imports from the EU grows faster than its exports to European market. The key reasons for this trend are the raw material orientation of domestic exports and the dependence on imported finished products with high added value. To confirm the suggestions set out in the article, trade complementarity and revealed competitive advantage indices are calculated. Prospects of EU-Ukraine trade and economic relations development under conditions of integration processes are defined.

The effect of tariff quotas on dynamics of export supplies of domestic agricultural products and processed food to the European market is investigated. It is demonstrated that EU tariff quotas are not restrictive for Ukrainian suppliers, even under conditions of imposing high import tariffs on exceeding amounts of goods. The main barriers to EU-Ukraine trade in goods and services are revealed. The author pays attention on restrictive nature of non-tariff barriers to EU-Ukraine trade, TBTs and SPSs in particular.

Key words: foreign trade, export, import, trade balance, import duties, tariff quotas, the Association Agreement, foreign trade policy.

УДК 330.341.(477)

Куриліна О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

ВПЛИВ ОФШОРНИХ ЗОН НА ТРАНЗИТИВНІ ЕКОНОМІКИ

У статті аналізуються питання впливу офшорних зон на економіку України як складової частини європейського співтовариства в ракурсі забезпечення стабільності економіки, розбудови основ державності в поєднанні з концепцією розвитку легальності економіки. Розглянуто можливість загроз реалізації в офшорних зонах програм щодо фінансування тероризму, організації масової несплати податків, легалізації кримінальних коштів.

Ключові слова: тіньова економіка, економічна злочинність, відмивання грошей, кредитно-грошова система, фінансова система.

В статье анализируются вопросы влияния офшорных зон на экономику Украины как составной части европейского сообщества в ракурсе обеспечения стабильности экономики, развития основ государственности в сочетании с концепцией развития легальности экономики. Рассмотрена возможность угроз реализации в офшорных зонах программ по финансированию терроризма, организации массовой неуплаты налогов, легализации криминальных средств.

Ключевые слова: теневая экономика, экономическая преступность, отмывание денег, кредитно-денежная система, финансовая система.

Постановка проблеми. Створення нової ефективної моделі сучасної економіки в контексті інтеграції в Європейське Співтовариство вимагає пошуку нових підходів до залучення іноземних інвестицій, забезпечення захисту економіки від її криміналізації, впливу тіньового сектору, ліквідації причин створення умов для розвитку тероризму. Фінансовим підґрунтям існування сепаратистських рухів та теро-

ристичних організацій є тіньова економіка. Відповідно, постає потреба у дослідженні даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню зазначеної проблематики приділяли увагу такі вчені: В. Бородюк [1], З. Варналій [2], А. Гальчинський [4], В. Засанський [5], Л. Нікфоров [7], О. Осипенко [8; 9], О. Турчинов [1; 11] та ін.

У сучасних наукових дослідженнях ще достатньою мірою розглядалися питання запровадження офшорних зон та їх вплив на економіку в контексті детінізації.

Метою дослідження є аналіз впливу офшорних зон на економіку держави, стану планування та здійснення організації заходів, які спрямовані на боротьбу із легалізацією тіншових капіталів; оцінка сучасного стану тінізації економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безперечно, створення офшорних зон у державі в поєднанні із забезпеченням законності має позитивний момент для залучення міжнародного капіталу за умови рентабельності проекту. Водночас офшоризація несе певні загрози іміджу держави, її економічній та національній безпеці, адже відомо, що люди можуть вкладати кошти, походження яких може мати як кримінальний, так і тіншовий характер, що, своєю чергою, підірве політичну, соціальну економічну систему. Для запобігання таким явищам до розроблення методики боротьби із виведенням капіталів від оподаткування долучають іноземних експертів. Зокрема, розробляють відповідні методики експерти Європейського дорадчого центру з питань законодавства (UEPLAC). В Україні Державна податкова служба разом із Американською торговою палатою створили дві спільні робочі групи для боротьби з офшорними «мінімізаторами» та об'єктивного аналізу випадків системної збитковості українських підприємств.

Влада сподівається застосувати європейські стандарти звітності у сфері трансфертного ціноутворення (між пов'язаними особами та за цінами, що відрізняються від ринкових). Вони базуватимуться на рекомендаціях Ради Європи, визначених у Кодексі поведінки стосовно документації з трансфертного ціноутворення для дочірніх підприємств (EUTPD). Ще в 1979 р. Організація з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) прийняла «Керівництво з трансфертного ціноутворення для мультинаціональних підприємств та податкових адміністрацій». Більшість країн ЄС уже імплементувала у своє законодавство ці методи регулювання.

Але якщо за кордоном під державний контроль підпадають лише суб'єкти, що дійсно тісно пов'язані між собою, в Україні вже пропонують контролювати майже всі зовнішньоекономічні операції (продаж через посередників, торгівля біржовим товаром: енергоносіями, металом, зерновими культурами і т. д.) [13].

Уперше українські бізнесмени отримали можливість відкривати офшорні компанії в 1991 р., коли швейцарська компанія Riggs Walmet Group оголосила про те, що виходить на український ринок із пропозицією про орга-

нізацію компаній. Пропонувалася не тільки допомога у створенні безподаткових компаній, а й підтримка їх діяльності (відрахування щорічних внесків до бюджету країни базування, забезпечення секретарських послуг з обробки нерегулярної пошти, організація щорічних зборів акціонерів, складання балансів тощо).

Офшорні схеми зазвичай засновані на використанні можливостей, що надані укладеними угодами про виключення подвійного оподаткування. Вони дедалі частіше почали спиратися не тільки на угоди купівлі-продажу, а й на лізингові, комісійні, трастові, страхові й інші договірно-правові форми здійснення складних комерційних операцій. Зарубіжні офшорні компанії використовують у процесі поточного і довготермінового фінансування українських проектів із-за кордону. У схемах цього типу широко використовують спеціалізовані компанії, розташовані в зонах податкових пільг.

Існує багато причин, які призводять до впливу капіталу з України. Найважливіші з них мають економічний характер. Це – нестабільне і навіть обтяжливе податкове законодавство, примусовий продаж валютних надходжень за існування реальної загрози девальвації гривні, можливість досудового списання коштів із рахунків підприємств тощо. Інша не менш важлива причина, пов'язана з політико-правовою нестабільністю, – недовіра підприємців і громадян до судової системи й апеляційних процедур.

Саме для подолання економічних і політичних ризиків капіталу у значних обсягах виводять із легального виробничого і торговельного обігу України за кордон.

Як свідчить світовий досвід країн із перехідною економікою (насамперед досвід України в умовах пострадянського суспільства), рано чи пізно всі таємні схеми відмивання грошей і комбінації щодо володіння недешевим майном за кордоном, а також імена діючих осіб стають відомі. А ціна всієї цієї публічності (зазвичай спланованої і стимульованої якоюсь зацікавленою стороною) – невчасно і несповна сплачені податки і «брудні» гроші неформальних кримінальних структур. І хоча офшор не є синонімом слова «кримінал», проте іноді трапляється, що через них відмивають успішно вкрадені у держави кошти, через придбання акцій стратегічних об'єктів легалізують гроші бандитських угруповань тощо [14].

Створення незаконних офшорних схем неможливе без корупційного складника. Американський кримінолог Є. Сатерленд уперше дав тлумачення терміну «білокомірцева злочинність» (визначення було дане на засіданні американського соціологічного товариства): «Це злочини, які здійснено в промислових кор-

пораціях, торговельних фірмах, політиці посадовими особами під час виконання їх службових обов'язків» [12].

На нашу думку, офшорні схеми є складовим елементом тіньової економіки. У дослідженнях, присвячених тіньовій економіці, зазначається, що вона являє собою сукупність нелегальних господарських дій, які продукують кримінальні злочини [7, с. 100], що тіньова економіка являє собою приховану форму приватизації соціалістичної державної власності [8; 11] і т. ін.

О.В. Турчинов сформулював поняття тіньової економіки: «Тіньова економіка – це економічна діяльність, яка не враховується і не контролюється офіційними державними органами, а також діяльність, спрямована на отримання доходу шляхом порушення чинного законодавства» [11, с. 32].

В.В. Засанський розглядав дану проблему виходячи з «етапів розвитку держав за порушення дії об'єктивних економічних законів і вплив на механізми управління економічною та фінансовою системами криміногенних факторів Схеми генезису тіньової економіки, її етапізації».

Держава перетворюється на механізм підтримки терористичних світових організацій що загрожує усій світовій спільноті, йде транснаціоналізація економічної злочинності виконавчою владою, повна корумпованість влади. [5, с. 18–19].

Ми погоджуємося з висновком, що «відмивання грошей розглядається як заключний етап діяльності тіньового сектору економіки,

це процес легалізації незаконно одержаних доходів, тобто введення у легальний обіг грошових коштів, отриманих у результаті кримінальної діяльності, з приховуванням реального джерела їх отримання шляхом проведення гнучких операцій фінансового характеру. Тіньова економіка – це економіка що пов'язана з відношенням між людьми в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання на основі соціального протистояння до головних макроуправлінських механізмів й існуванням їх поза управлінським контролем та обліком з ухиленням від оподаткування доходів. Тобто це економіка, яку держава не контролює, яка у статистиці не фіксується. Відмивання грошей є глобальною проблемою розвитку суспільства» [6, с. 16–18].

Потоки тіньових капіталів проходять через компанії, які розташовані в офшорних зонах, це: Adeona Holdings Ltd, Celebrom Investments Ltd, Embrol Ukraine Ltd, Majorone Trading Ltd, Medco Services Limited, Omni International Ventures Ltd, Starray Limited, Telnet Holding Ltd, Ukrainian Brewery Holding Limited, Ultima Trading Group Inc. [14].

Висновки з проведеного дослідження. В умовах транзитивної економіки, переходу до стандартів Євросоюзу велике значення має вибір вірної моделі розвитку економіки, яка, з одного боку, створила умови для економічного піднесення, а іншого – не становить загрози для економік європейських держав, у зв'язку з чим не підлягала під санкції ФАТВ та Євросоюзу.

Список використаних джерел:

1. Оцінка стану тіньової економіки України та методи розрахунків її обсягів / В. Бородюк, Т. Приходько, О. Турчинов. – К., 1997. – 138 с.
2. Варналій З. Значення детінізації економіки та легалізації тіньових капіталів для розвитку економіки і демократії в Україні. Проблеми перерозподілу власності та легалізації тіньових капіталів в Україні / З. Варналій // Дзеркало тижня. – 2004. – № 18–19 (15 травня). – С. 15.
3. Власюк О. Деякі аспекти внутрішньої економічної безпеки / О. Власюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.receps.com.ua/ukr/all/journal/2000_7html/64.shtml.
4. Основи економічної теорії / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища школа, 1995. – 471 с.
5. Засанський В.В. Детінізація економіки в перехідних суспільствах: управлінський аспект : [монографія] / В.В. Засанський. – Львів : Політекс, 1998. – 309 с.
6. Клименко И. Бедность – это богатство, или Самая большая тайна государственных финансов / И. Клименко // День. – 1998 (2 декабря). – С. 4.
7. Теневая экономика: основы возникновения, эволюции и ослабления / Л. Никифоров, Т. Кузнецова, В. Фельзенбаум // Вопросы экономики. – 1991. – № 1. – С. 100–111.
8. Осипенко О. К анализу феномена «черный рынок» / О. Осипенко // Экономические науки. – 1990. – № 8. – С. 67–78.
9. Осипенко О.В. Экономическая криминология: проблемы старта / О.В. Осипенко // Вопросы экономики. – 1990. – № 3. – С. 130–133.
10. Осипенко О.В., Козлов Ю.Г. Что отбрасывает тень? / О.В. Осипенко, Ю.Г. Козлов // ЭКО: Экономика и организация промышленного производства. – 1989. – № 2. – С. 47–59.
11. Турчинов О.В. Тіньова економіка: закономірності, механізми функціонування, методи оцінки / О.В. Турчинов. – К., 1996. – 199 с.
12. Sutherland E.H., Cressey D.R. Principles of Criminology. – New York, 1966. – P. 81–82.

13. Бойко: ММК ім. Ілліча могла придбати через свої офшори або група «Приват», або «Базовий елемент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/news/v-boyko-mmk-im-ilicha-mogla-priobresti-cherez-svoi-ofshory-27052010092700>.

14. Офшорні компанії як складова прямого іноземного інвестування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pidruchniki.com/72850/investuvannya/vpliv_ofshornogo_biznesu_rozvitok_ekonomiki_ukrayini.

15. Держфінмоніторинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/documents.php?cat_id=34&lang=uk.

16. Димак Р. Офшорні схеми / Р. Димак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://blogs.korrespondent.net/blog/business_blogs/3331825-ofshorni-skhemy.

Kurilina O.V.

FLUSH OF OFFSHORE ZONES OF TRANSITIVE ECONOMY

Research Methodology. By means of comparative analysis and deductive method are analyzed and discussed various concepts relative concept offshore, shadow activity Shadow Economy. Analyzed and investigated to affect offshore areas in tranzetyvnu economy dynamics and sequence of study components of the problem as foreign as domestic scientists.

Results. Analyzed and reviewed various concepts relative concept offshore shadow economy. The analyzed studies on this issue as foreign as domestic scientists proved that the creation of a new effective model of the modern economy in the context of integration into the European community requires new approaches to attract foreign investment. Securing the economy from its criminalization, the impact of shadow, the elimination of the causes of conditions for the promotion of terrorism. The financial basis of existence separatystkyh movements and terrorist organizations is the shadow economy mechanism and its progress can be offshore. Accordingly, there is a need to study the issue.

Novelty. Lies in the reasoned positions on the statement that the shadow economy – this economy is related to the ratio between people in the production, distribution, exchange and consumption-based social opposition to the main macro-management mechanisms and their existence outside of management control and accounting, with income tax evasion through offshore

The practical significance. Based on advanced research methodology stverdzhuyutsya that in a transitive economy, transition to EU standards important to choose the correct model of economic development, which on the one hand created the conditions for economic growth and the other did not constitute a threat to the economies of the European countries due to nothing subject to sanctions under the fatwa and the EU.

To do this, in our opinion coordinate on the introduction of offshore areas in Ukraine with the relevant committees of the FATF and the EU.